

der, som förflöto mellan uppborädsstämman och den tid, då de i sina hem blefve affordrade skattebeloppet, njuta t. ex. upp- och afskrifningsränta å ifrågavarande medel i någon bank eller annan ränte-afkomst, till men för kommunen, som på den föreskrifna uppborädstiden egt rätt att se sina inkomster inflyta och då kanske också behöft desamma;

så och enär det är att förmoda, att helsosam ordning och för stadens behof önsklig punktlighet skall göra sig gällande, om någon särskild påföljd för försumlighet vid stads-utskyldernas erläggande blefve i lag fastställd, vågar jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen för sin del ville besluta följande tillägg till 70 § i Kongl. Förordningen af den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse i stad:

»Vid indrivande af restskrifna stadsutskylder må vederbörande exekutör såsom uppborädsprovision jemväl uttaga hos den restskyldige tre procent af det resterande beloppet;»

och att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller om Kongl. Maj:ts nådiga fastställelse å det i den antyddas syftningen blifvande beslutet. Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm i Januari 1868.

C. J. Bergman.

N:o 237.

Af Herr C. J. Bergman: Angående anslag af 156,500 R:dr R:mt till vågbrytarens vid Wisby förstärkning och sammanbindning med landet.

Att vid innevarande riksdag, hvilken har så många bekymmersamma finansiella förhållanden att ordna och så många stora behof att afhjelpa, under tecknad vågar väcka fråga om ett anslag af statsmedel, stort R:dr 156,500 R:mt till den af nysslidna års utomordentligt täta och starka, ofta orkanlika höst- och vinterstormar i betänkligaste grad skadade vågbrytarens vid Wisby förstärkning och sammanbyggnad med land, kommer sig af det här, lika vördsamt som uttryckligt uttalade

skäl, att bemälda arbeten äro af den art, att de icke kunna uppskjutas, enär, genom ett uppskof, fara blir, att hvad som för nämnda hamnbyggnad redan blifvit åtgjordt, dels genom Statens ynnestfulla och betydliga anslag och dels genom ännu betydligare bidrag från det Gotländska samhällets sida, kan under tiden genom nya våldsamma stormar blifva ödelagdt, och mer än en half million sålunda fruktlöst vara kastad i hafvet.

Redan före den af nyss antydda höst- och vinterstormar förorsakade förstöring var, till följd af föregående haverier, förhållandet med vågbrytaren vid Wisby sådant, att Cheferne för södra och östra väg- och vattenbyggnads-distrikten, Majorerne Remmer och Grafström, efter en på grund af Kongl. väg- och vattenbyggnads-styrelsens ordres i Juni månad sistlidet år verkställd undersökning, uti deras den 1 sistlidne November afgifna betänkande, förklarade: «Att vågbrytaren utanför »Wisby i sitt nuvarande skick icke kan emotstå den våldsamma sjö, som vid storm »med påland-vind åverkar och ofta sönderbryter både grundkistorna och öfverbyggnaden, är, tyvärr, en på erfarenheten grundad och å platsen allmänt erkänd sanning«; samt: »Under de sednaste åren har man kommit till full visshet om att »den (sjögången) äfven örsaker rätt betänkliga uppgrundningar i den så kallade »yttre hamnbassinen, . . . hvilket förhållande väckt tanken derpå, att sammanbygga vågbrytaren med land tvärs öfver norra gattet, hvarigenom man hoppas ej »allenast kunna förebygga norra pierhufvudets hittills så ofta förekommande sönderbrytning, utan ock all ytterligare uppgrundning af hamnbassinen derinom.»

Till skyddande emellertid af vågbrytarens såväl nyssnämnda norra som ock södra pierhufvud föreslog Majorerna m. m. Remmer vid sin ofvannämnda, i sistlidne Juni månad gjorda besigtning af vågbrytaren, att igjuta béton-massor i de af sjön upprifna stora hålen å begge piererna, och att dessutom värna norra pieren genom tvänne på hvardera sidan om det stora blocket ställda mindre bétonblock. — Beredvillig att göra allt hvad i dess förmåga stod, för att försäkra nämnda viktiga punkter af vågbrytaren, anvisade Wisby stad genast, utom de 15,000 R:dr, som för året voro anslagna och som åtgingo i och för hamnarbetena, ytterligare 5,000 R:dr, och blefvo de föreslagna bétonarbetena under en skicklig ingenjörs ledning verkställda i slutet af sistlidne Augusti och början af September. Men beklagligen hafva ej heller dessa arbeten kunnat bestå mot de på efterhösten och vid vinterns tidiga början inträffade förfärliga stormarne: de tvänne mindre bétonblocken blefvo utvräktade från deras platser och äfven det stora hufvudblocket sjönk betydligt och utskred från dess bestämda plats, och har derigenom bildat en större öppning mellan detsamma och vågbrytarens öfverbyggnad. Äfven å södra pierhufvudet hafva betänkliga skador skett, och innauför det gjutna bétonstycket hafva flera stenblock blifvit utryckta af den våldsamma sjögången.

Tillståndet med vågbrytaren är alltså numera i vida högre grad oroväckande än det var vid den tid, då Majorerna Remmer och Grafström undersökte detsamma, och det torde kunna sägas, att, med hänseende till både vågbrytarens suc-

cessiva sönderbrytning och den innanför började betydliga uppgrundningen, fara är för handen, att Wisby hamn inom kort kan blifva nära på tilltäppt och otillgänglig och Gotlands enda stad måhända förvandlas till en obetydlig lastageplats, — en stad, der Staten eger för provinsens civila och militära styrelse så många etablissementer, och der för tullväsendet, fångvården och helsovården samt allmänna undervisningen finnas på sednare tider uppförda, ganska dyrbara byggnader, och hvars hamn, ehuru i rymlighet, djup och lätthet att angöra, underlägsen ett par hamnar å den från moderlandet bortvända östra kusten, dock har framför öns alla hamnar den förmånen, att den vanligen vintertiden är isfri, och framför öfriga hamnar på öns vestra kust, att arbeten der, vid Wisby, för hamnens skydd mot anfallet af ett öppet haf med stor kostnad äro grundlagda, hvilka, såsom mera nämnda betänkande af Herrar Remmer och Grafström innehåller, genom några nya åtgärder kunna bringas till varaktigt bestånd.

Med tacksamhet bör här erkännas den huldhet, hvarmed såväl Kongl. Maj:t som Rikets Ständer understödt detta hamnarbete vid Wisby — de sednare genom tvänne anslag, det ena stort 117,150 R:dr vid början af 1840-talet; det andra, stort 126,937 R:dr 50 öre vid 1850—1851 årens riksdag, och Kongl. Maj:t genom ett år 1858 i nåder beviljadt lån på förmånliga vilkor, stort 150,000 R:dr; hvilket lån först nyligen börjat amorteras. Till yttre hamnarbetet vid Wisby har alltså såsom statsanslag beviljats summa R:mt 244,870 R:dr 50 öre, men då det till slutet af år 1867 kostat R:mt 543,711 R:dr, så synes det, att det icke varit så obetydligt (eller 299,624 R:dr), som utgått af Gotländska medel. För nämnda ändamål har staden uttömt sina från äldre tider egande kassa-behållningar och iklädt sig en skuld, hvaraf ännu 127,500 R:dr återstå och som årligen skall amorteras, och hvad för öfrigt det lilla samhällets ekonomiska ställning vidgår må nämnas, att dess kommunal-utskylder nysslidet år utgingo med vid pass 3 R:dr för hvarje bevillningsriksdaler — en proportion, som detta år kommer att ytterligare ökas. Här af torde framgå, att Wisby stad, oakadt sin goda vilja, icke förmår att ytterligare anskaffa de medel, som nu, enligt det af Majoren m. m. Remmer den 1 sistlidne November uppgjorda kostnadsförslag, erfordras. Det finnes i alla mänskliga förhållanden en gräns, utöfver hvilken ansträngningar och uppoffringar icke mäta gå, och vid den befinner sig nu Wisby stad. Att staden, i allt hvad på den berott, efter bästa förmåga sökt att ombesörja sitt hamnväsende, vilkoret för dess sjöfart och handel, för dess bestånd och utveckling, torde emellertid bevisas såväl af de relativt betydliga medel, som derifrån till hamnarbetet utgått, som ock af det officiella vitsord, som Majoren m. m. Remmer, efter verkställd afsyning å arbetet den 28 Augusti 1863 afgaf, att nemligen icke blott arbetet blifvit kontraktensligt fullgjordt och derföre blef godkändt, utan ock att staden, utom den fastställda planen och kontraktet, försett vågbrytarens norra del med en parapet af grofva gråstensblock, hvilken, staden icke ålagda, påbyggnad af besigtningssmannen förklarades vara »särdeles välbetänkt», och hvars nytta erfarenheten äfven sedan har lagt i dagen. Och till

ytterligare bevis på stadens nitiska omsorger må här nämnas, att staden de närmast följande åren af eget initiativ dels fortsatt nämnda parapetbyggnad längs åt hela vågbrytaren, dels icke obetydligt förhöjt och förstärkt densamma, samt å södra ändan uppfört ett större cementmuradt pierhufvud.

Att någon skuld till de inträffade hamnbyggnadsolyckorna icke i någon mån kan tillskrifvas någon Wisby stads uraktlåtenhet eller försumlighet, vågar under-tecknad med ödmjuk visshet påstå. Under den tid, som förflutit alltsedan år 1842, då detta arbete tog sin början, har erfarenheten allt tydligare ådagalagt, att denna fristående vågbrytare från början anlades i allt för svaga dimensioner, och högeligen måste man beklaga, att byggnaden icke genast genom sammanbindning med land (såsom nu är föreslaget) erhöill behörig styrka, — eller: att den icke genom att byggas ut från land gjordes både tryggare och billigare. Den berömde hamnbyggare, som uppgjorde förslaget till Wisby yttre hamn, och som redan hade åstadkommit många mycket utmärkta arbeten — dock bland dessa ännu icke något enda mot öppet haf —, kände icke då hafvets egendomliga, oerhörda anfallskraft på denna alldeles öppna, med djupa trappstegslika afsatser utåt sluttande kust. Det är från flera ställen i och utom vår verldsdel ett bekant faktum, att dylika företag, der det menliga arbetet har att strida med ett lika väldigt som vildt och opålitligt element, hvars styrka först efter längre tids iakttagelser kan utforskas och beräknas, hafva måst gång på gång göras om innan man, efter nedlagda dyra lärpenningar, af sjelfva det fiendtliga elementet lärt sig bästa sättet för utförandet, och lyckats att se företaget krönas med slutlig och varaktig seger. Men Wisby lilla samhälle är icke i tillfälle, att till dessa lärpenningar bidra med mera, än hvad det redan har erlagt. Emellertid är nu vid Wisby en dyrbar erfarenhet insamlad — en erfarenhet, som kommer hela rikets vattenbyggnadskonst till godo — och derigenom har man också vunnit hoppet, att det svåra arbetet genom nya, ändamålsenliga åtgärder skall kunna bringas till lycklig fullbordan. Måtte härtill Riksdagen lemna sitt kraftiga understöd! Det gäller möjligen »vara eller icke-vara» för ett samhälle, i hvilket, såsom utan öfverdrift kan sägas, på de sednaste åren många tecken till företagsamhet och liflig associationsanda sig visat med hänsyn både till bekvämare och snabbare kommunikation med moderlandet och till viktiga näringars befordrande.

För sina vägar inom provinsen har Gotland icke varit i åtnjutande af något Statens understöd och kommer säkert ej heller framdeles att begära något sådant — kommer troligen icke att yrka någon andel i de dyrbara förmåner, som genom jernvägsanläggningar eller kostsamma vägförbättringar blifvit andra provinser förunnade; men *en* väg är för öns utveckling och lyftning högviktig att i alla hänseenden betrygga: det är sjövägen till landet i vester, det är förbindelsen med fäderneslandet; och sedan nu, bland annat, ett Gotländskt bolag för denna trafik åstadkommit tvänne nya och tidsenliga ångbåtar, återstår det, att för denna vattenväg få på öns vestra, gent emot Svenska fastlandet belägna kust åtminstone

en säker ändpunkt, en för både sommar- och vinterfart öppen och trygg hamn. Och med all aktning för några af landthamnarne på samma vestra kust och för den rörelse, som der utvecklats sig, torde, till följd af dels nu bestående administrativa och ekonomiska förhållanden, dels geografiskt läge (nästan centralt mellan öns norra och södra ändpunkter) och naturförmåner (isfrihet i allmänhet, ymnigaste dricksvattens-tillgång) och dels den omständigheten, att skyddsverk för hamnen emot hafvet derstädes redan är grundlagdt, kunna sägas, att Wisby i nämnda hänseende är och blir den lämpligaste punkten.

Att Wisby med hänsyn till handel och sjöfart intager främsta rummet bland Gotlands hamnar, derför torde såsom bevis några uppgifter ur officiella handlingar få meddelas. År 1865 var antalet »fartyg och båtar öfver 3 nylästers dräktighet och begagnade till utrikes sjöfart» i Wisby 45 om 1,334 nyläster; men vid samtliga landthamnarne 8 om 151 läster; samt dito fartyg begagnade endast till inrikes sjöfart: i Wisby 3 seglande om 37 läster samt en ångbåt om 60 hästkrafter; men vid landthamnarne 10 (seglande) om 111 läster; summa under året begagnade fartyg: i Wisby 48 om 1,371 läster samt en ångbåt; vid samtliga landthamnarne 18 (seglande) om 262 läster (enligt Konungens Befallningshafvandes femårsberättelse 1861—1865 sid. 19). — Samma år var summan af handlande med deras betjening i Wisby 183, på landsbygden 87 (l. c. s. 20). — Samma år 1865: handverkare med deras arbetare i Wisby 383, på landsbygden 112; fabriker och manufaktur-inrättningar i Wisby 17, på landsbygden 9 (l. c. s. 18). — Hvad utförseln vidgår, må exempelvis nämnas att af spannmål, öns viktigaste exportartikel, utskeppades år 1863, enligt Tullkammarens i Wisby journaler, från Wisby 167,249 kubikföt, eller nära dubbelt så mycket som från Rone (den landthamn, der utskeppningen var betydligast, nemligen 88,615 kubikföt), eller nära fyra gånger så mycket som från Burgsvik (47,115 kubikföt), eller något mer än fyra gånger större utförsel än från Klintehamn (40,731 kubikföt), samt mer än fem gånger hela utskeppningen från alla de öfriga landthamnarne. — År 1866 utgjorde spannmåls-utförseln, enligt nyssnämnda Tullkammarens journaler, från Wisby 209,137 kubikföt och från samtliga landthamnarne 116,264 kubikföt: exporten från Wisby öfversteg således den från landthamnarne med 92,873 kubikföt. — Såsom på de sednaste åren i Wisby tillkomna industriella företag må nämnas: en mjölkvarn och ett stenhuggeri, och under nysslidna år bildades ett bolag för anläggning af en mekanisk verkstad med gjuteri och ett dito för skeppsbyggeri. — Stadens folkmängd, som år 1856 var 5,040 personer, utgjorde år 1865 6,043 personer (se Femårsberättelsen 1861—1865 sid. 15).

Då de officiella handlingarne rörande ofvannämnda, af i saken utmärkte och framstående män verkställda, besigtning af Wisby yttre hamn först mot förlidet års slut kunde komma stadens fullmäktige till handa, och då dessas beslutade underdåniga anhållan att genom Kongl. Maj:t få denna Wisby stads lifs-angelägenhet till Riksdagens afgörande framställd, sålunda omöjligen kunde ske vid den tid,

som för dylika ärenden är i nåder föreskrifven, och då det för undertecknad är obekant, huruvida Kongl. Maj:t efter nämnda tid täckes handlägga denna sak, har — för att, om möjligt, söka undvika ett säkerligen mycket äfventyrligt uppskof — intet annat återstått, än att på enskild väg om ifrågavarande anslag hos Riksdagen göra vördsam framställning. Och då genom nämnda anslags beviljande äfven talrika tillfällen till sysselsättning och arbetsförtjenst skulle beredas i en aflägsen och isolerad landsort, hvarest utsigterna för arbetarebefolkningen för närmaste framtid äro mycket bekymrande; så har undertecknad äfven i denna omständighet ansett sig ega ett skäl att för denna angelägenhet påkalla Riksdagens ynnestfulla uppmärksamhet.

Med stöd af hvad här ofvan blifvit anfördt, vågar undertecknad alltså föreslå,

att Riksdagen måtte, i enlighet med de af cheferne för södra och östra väg- och vattenbyggnads-distrikten, Majorerne Remmer och Grafström afgifna betänkande, samt den förstnämndes arbetsplan och kostnadsberäkning, anslå till vägbrytarens vid Wisby förstärkning och sammanbindning med land en summa stor 156,500 R:dr R:mt, att utgå antingen på en gång eller på tvänne år med hälften hvartera året — varande af nämnda summa 7,500 R:dr jemte 20 procent derå (för redskap, pristegring, oförutsedda händelser, ingeniörs-arfvode, m. m.), utgörande 1,500 R:dr, eiler tillsammans R:dr 9,000 R:mt beräknade till oundgängligaste reparationer å nuvarande vägbrytaren; och återstoden, eller 147,500 R:dr till densammas medelbara förstärkning genom sammanbindnings-armens utläggande.

Nyssenämnda betänkande, arbetsplan och kostnadsberäkning bifogas i vidimerade afskrifter. Att dithörande ritningar äro i Kongl. Styrelsens för allmänna väg- och vattenbyggnader förvar, nämnes ödmjukligen och vördsamt.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm i Januari 1868.

C. J. Bergman.